

Als Stichting Windkracht K komen wij op voor inwoners van Berkelland en Oost-Gelre die zich zorgen maken over de mogelijke komst naar onze gemeenten van de grootste windturbines van Nederland. Met het oog op het belang van een evenwichtige en zorgvuldige oordeelsvorming over dit onderwerp sturen wij een aantal bondige factsheets. De informatie komt uit legitieme en controleerbare bronnen.

Factsheet 4

Hoe verhoudt zich het voorzorgsbeginsel tot het toelaten van (extreem) grote windturbines?

De overheid stelt dat de nieuwe landelijke (concept-)normen omwonenden van windturbines afdoende bescherming bieden tegen gezondheidsschade. Echter zijn er steeds meer [nieuwe aanwijzingen](#) dat de effecten van windturbines op de volksgezondheid (veel) groter zijn op grond van de gegevens van onder meer RIVM en Nivel mag worden verondersteld. De overheid beroept zich op het feit dat een direct causaal verband tussen bepaalde gezondheidsklachten en de aanwezigheid van windturbines (vooralnog) tot nu toe niet is bewezen. Echter, (lokale) politici hebben een zorgplicht, zoals omschreven in de [Omgevingswet](#): overheden zijn verantwoordelijk voor een veilige en gezonde leefomgeving. Op grond van die wet is het 'verboden om een activiteit te verrichten of na te laten als daardoor aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving (dreigen te) ontstaan'. Bij twijfel dient te worden uitgegaan van het voorzorgsbeginsel.

Vorzorgsbeginsel

Het voorzorgsbeginsel is een moreel en politiek principe dat stelt: bij een risico van ernstige of onomkeerbare (gezondheids)schade mag het ontbreken van volledige wetenschappelijke zekerheid over het causale verband niet gebruikt worden als reden om maatregelen door te voeren, danwel uit te stellen. Als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, ligt de bewijslast bij de voorstanders van de maatregel als er geen wetenschappelijke consensus bestaat over de toekomstige schade. Het voorzorgsbeginsel geldt onder meer bij de omgang met de risico's van nieuwe technologieën.

Kritiek op de geluidsnormen

In 2009 wilde de toenmalige minister Cramer het proces van verduurzaming versnellen. Met dit doel introduceerde ze de jaargemiddelde norm van 47 decibel overdag en 41 decibel 's nachts. Voordat de regels werden ingevoerd in 2011 werden ze voorgelegd aan de inspectie van VROM om te toetsen wat het in de praktijk gaat betekenen. Het oordeel van de inspectie was vernietigend, de inspecteurs van VROM ontraadden de minister met klem om de nieuwe geluidsnormen in te voeren. De inspecteurs schreven dat de regeling burgers 'onvoldoende' beschermt tegen 'geluidsoverlast' en waarschuwen voor 'slaapverstoring door piekbelasting'. 'Overtredingen' op de geluidsnormen kunnen volgens de inspecteurs 'straffeloos' worden begaan. De minister sloeg de raad van haar eigen inspectie in de wind en voerde de normen onveranderd in.

In 2021 oordeelde de [Raad van State](#) dat de Nederlandse normen voor windturbines niet aan de Europese wet- en regelgeving voldoen. De Rijksoverheid werd hierdoor gedwongen haar huiswerk over te doen. Dit resulteerde zoals bekend in nieuwe concept-normen, die op 12 oktober 2023 ter inzage zijn gekomen.

Onvoldoende bescherming

De Rijksoverheid stelt dat de normen zijn aangescherpt en wekt daarbij de indruk dat er minder overlast zal komen van windturbines. Echter na bestudering concluderen deskundigen dat ook de nieuwe windturbinebepalingen geen afdoende bescherming bieden voor omwonenden. “Er is selectief gewinkeld in beschikbaar onderzoek naar gezondheidsschade door windturbines”, stellen zij. Net als de oude normen, die door de rechter naar de prullenmand zijn verwezen, gaan ook de nieuwe normen uit van jaargemiddelden. In de praktijk betekent dit dat windturbine-exploitanten een groot deel van het jaar meer overlast kunnen veroorzaken dan wettelijk is toegestaan. Door de jaargemiddelden worden de ‘lawaaipeiken’ gecamoufleerd. Een te hoge geluidsbelasting wordt gecompenseerd als het daarna een paar dagen windstil is. “Vergelijk het met een straat waar je 50 kilometer per uur mag rijden. Als je dat met gemiddelden zou handhaven mag je 120 kilometer per uur rijden, als je de dagen erna maar 30 rijdt.”

(Bron: [Herman Bröring, hoogleraar bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen](#))

Niet te handhaven

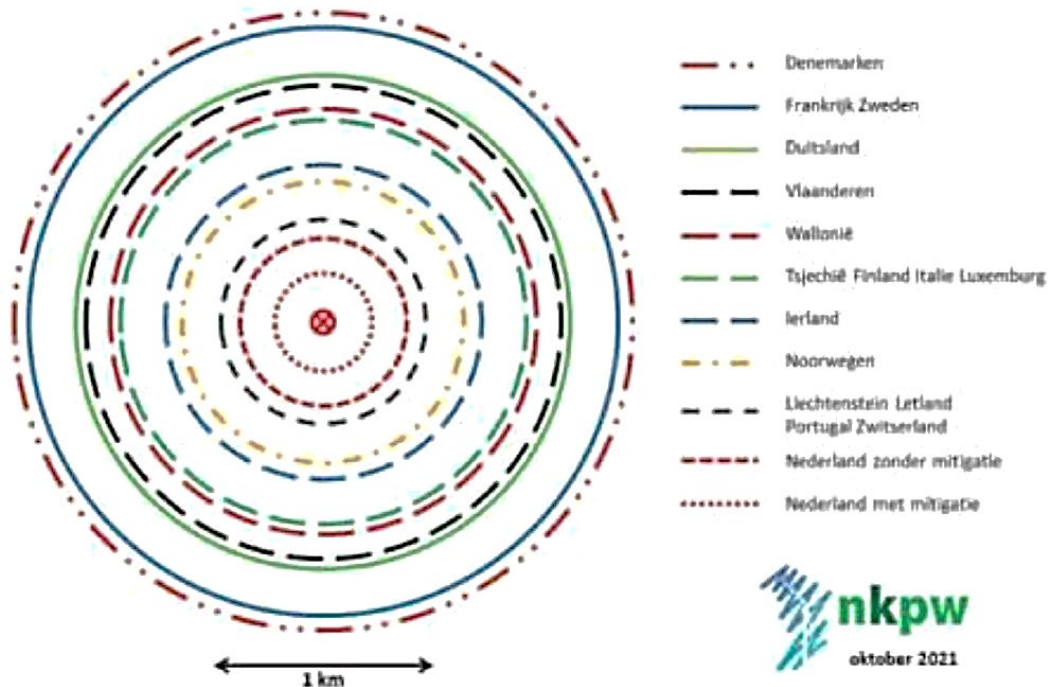
Ook volgens de inspectie van VROM zelf is de geluidsnorm in de praktijk niet handhaafbaar. Destijds noemde ze de handhaving van de regels al ‘illusoir’ omdat er wordt gewerkt met jaargemiddelden, waardoor er pas achteraf, na een vol kalenderjaar, kan worden gehandhaafd. “Dan kun je de overlast die het heeft gegeven niet meer herstellen.” Bovendien mag volgens de nieuwe concept-normen lokaal ook nog eens worden afgeweken van de landelijke normen: windturbines mogen nog meer overlast veroorzaken, mits dit goed gemotiveerd wordt. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) erkent desgevraagd dat deze mogelijkheid voortkomt uit de behoefte om meer windturbines op land te kunnen plaatsen. SP-Kamerlid Renske Leijten stelt dat mensen die zeggen last te hebben van windmolens worden weggezet als ‘klimaatontkenner’ of ‘hoog sensitief’. “Maar die mensen hebben echt een probleem en nu blijkt dat in 2009 de inspectie al heeft gewaarschuwd dat je niet kan aantonen dat je overlast hebt en dat je niet kan handhaven. Als we dit eerder hadden geweten hadden we misschien tot regels kunnen komen die beter passen bij de overlast die mensen ervaren.”

Veel ruimere norm dan andere landen

Met een afstand van windturbines tot woningen van minimaal twee keer de tiphoogte duiken de concept-normen ruim onder de normen die gelden in andere Europese landen: de Nederlandse normen bieden omwonenden de minste bescherming (zie afbeelding ‘Afstanden volgens geluidsnorm...’). Bovendien is de minimale afstand tot woningen die wordt aangehouden veel geringer dan de door deskundigen veilig geachte norm van tien keer de masthoogte.

(Bron: [Dr. ir. De Laat, klinisch-fysicus en audioloog van het Leids Universitair Medisch Centrum, Aanhangsel handelingen, 2022/23, 2079](#)).

Afstanden volgens geluidsnorm voor de nacht voor V150-4.0MW, ashoogte 155 m

Effecten extreem hoge windturbines nog onbekend

Nog een ander aspect dat onderbelicht blijft, is dat in gemeentelijke plannen steeds vaker wordt uitgegaan van ongekend hoge windturbines met hoogtes van 235 tot 280 meter, zoals in Berkelland en Oost Gelre. Dergelijke megawindturbines staan nog nergens in de bewoonde omgeving.

Gemeenten die blindvaren op de landelijke normen, doen er goed aan zich te realiseren de effecten van dergelijke windturbines op de volksgezondheid en de leefomgeving niet zijn meegenomen in deze normen en op dit moment nog volstrekt onduidelijk zijn. Feitelijk gaat het dan om een experiment. Op Kamervragen hierover antwoordde Minister Jetten (Klimaat en Energie) op 12 maart 2024 dat het RIVM in opdracht van de Ministeries van EZK en IenW is gestart met een zogeheten blootstelling-responsrelatie-onderzoek. De resultaten worden in 2027 verwacht.

Op zijn minst zouden de resultaten van een dergelijk onderzoek moeten worden afgewacht. Van wetenschappelijke consensus is door nieuwe gegevens uit binnen- en buitenland momenteel geen sprake. De minister stelt dat 'het decentrale overheden vrij staat om desgewenst een verdergaande bescherming te bieden dan de landelijke normen aangeven'.

Brief aan Eerste en Tweede Kamer

In april 2024 stuurde Omwonenden Windparken Nederland, een netwerk waaraan ruim 100 lokale actiegroepen, stichtingen en overige omwonenden van windturbines in het land deelnemen, een brief aan de Eerste en Tweede Kamer. Hierin stellen ze dat 'er onvoldoende gedegen wetenschappelijk onderzoek is gedaan' en dat 'gemeenten die gevraagd zijn om zelf plannen te maken voor hernieuwbare energie nu onder druk worden gezet om door te gaan met de plaatsing van nog meer (mega)windturbines'. In de brief wordt een parallel getrokken met het recent verschenen rapport 'Blind voor mens en recht' van de Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Een overheid die blindvaart op regels en normen en geen oog heeft voor het menselijke aspect loopt het risico in dezelfde val te lopen als bij de affaires uit dit rapport. Bij het

dossier windenergie moet daarom worden vermeden dat het overheidsoptreden achteraf eveneens zal worden getypeerd als 'het vermorzelen van mens en leefomgeving', aldus de schrijvers van de brief aan de Kamers. De gezondheid van omwonenden zou altijd moeten prevaleren zodat kan worden voldaan aan het voorzorgsbeginsel en de wettelijke bepalingen: 'Garanties voor de gezondheid van burgers moeten vooraf met wetenschappelijke zekerheid worden vastgesteld.' (Bron: [EU-Richtlijn 2001/42/EG](#))

Het voorzorgsprincipe is een van de uitgangspunten van Europese milieuwetgeving. Burgers hebben recht op wet- en regelgeving die bescherming biedt aan mens, dier en milieu. Dat is wat we in Europa met elkaar afgesproken hebben. Daarom roepen wij u als onze vertegenwoordigers op zowel het gemeentelijke windbeleid, als de landelijke normen zeer kritisch te beoordelen en bij verdere besluitvorming het voorzorgsbeginsel in acht te nemen: bij een risico van ernstige of onomkeerbare (gezondheids)schade mag het ontbreken van volledige wetenschappelijke zekerheid over het causale verband niet gebruikt worden als reden om een beleidsmaatregel door te zetten. De bewijslast ligt in dit geval bij de gemeente.

Stichting Windkracht K

06-46634571

info@windkrachtk.nl

www.windkrachtk.nl

www.facebook.com/windkrachtk

Bronnen:

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>
- <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/zorgplicht/>
- <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29383-25-b1.pdf>
- [vragen en antwoorden over de SMB-richtlijn bij windturbines](#)
- <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Milieu-en-Mobiliteit/2024/29-mei/13:00/Ingekomen-stukken-M-M/Brief-van-Omwonenden-Windparken-Nederland-OWM-aan-Staten-Generaal-over-Ontwerpbesluit-Windturbinebepalingen-Leefomgeving.pdf>
- <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/veel-kritiek-van-artsen-op-onderzoek-naar-klachten-omwonenden-door-windmolens-registratie-moet-anders/>
- <https://www.ad.nl/binnenland/een-derde-van-gronings-dorpje-bezoekt-dokter-vanwege-klachten-windturbine>
- [NLVOW bijdrage aan de verkenner voor vragen beantwoording](#)
- https://nlvow.nl/system/files/article-files/2023-11/persbericht_landelijk_netw_tegen_wopland_nwe_iwt_bepalingen_0.pdf